

Puhe MMM:n ja YM:n perinnebiotooppiretkellä 8.6.2010

Maa- ja metsätalousministeri Sirkka-Liisa Anttila

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN KEINOT LUONNON MONIMUOTOISUUDEN SÄILYTTÄMISESSÄ

Hyvät toimittajat,

Mukavaa, että olette tulleet mukaan tälle retkelle tutustumaan perinnebiotooppien hoitoon.

Luonnon monimuotoisuuden häviäminen koskettaa jokaista maailman kansalaista. Asian tärkeys on tiedostettu laajasti ja maailman maat sitoutuivat jo vuonna 2002 vähentämään merkittävästi luonnon monimuotoisuuden köyhtymistä vuoteen 2010 mennessä. Euroopan unioni puolestaan asetti vuonna 2001 kunnianhimoiseksi tavoitteeksi pysäyttää kokonaan luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen vuoteen 2010 mennessä. Tavoitteita ei kuitenkaan pystytä saavuttamaan asetettuun määräaikaan mennessä.

Luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämiseksi tarvitaan tehostettuja toimia. YK on julistanut kuluvan vuoden luonnon monimuotoisuuden teemavuodeksi. Myös Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman erityisteemana on tänä vuonna ympäristön hoito. Teemavuonna nostetaan esiin kaksi tärkeää asiaa: maatalouden luoman avaran maaseutumaiseman ja lajirikkaan luonnon hoidon tehostaminen sekä vesistökuormituksen vähentäminen. Vuoden aikana hoidon edistämiseksi järjestetään eri puolilla Suomea tilaisuuksia ja seminaareja, joissa kerrotaan maatalouden ympäristövaikutuksista ja jaetaan hyviä käytäntöjä. Lokakuussa kampanja huipentuu parhaiden tekojen palkitsemiseen Maaseutugaalassa.

Ministeriömme toiminnassa luonnon monimuotoisuuden huomioon ottaminen tulee esiin jokaisella toimintasektorilla. Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön strategian 35 tavoitteesta 31 kuuluu maa- ja metsätalousministeriön toimikentälle. Strategian 110:sta toimenpiteestä MMM on joko vastuuministeriö tai osavastuussa toimenpiteen toteutuksessa 81 toimenpiteessä.

Maatalouden luomat maaseutuelinympäristöt ovat välttämättömiä monille eläin- ja kasvilajeille. Suomen lajien kolmannen uhanalaisarvioinnin mukaan suurimmat syyt lajien uhanalaisuuteen tai häviämiseen ovat avoimien perinne- ja muiden kulttuurialueiden sulkeutuminen hoidon ja käytön loputtua sekä metsien käytön ja käsittelyn aiheuttamat muutokset.

Tärkein työväline maatalouden monimuotoisuuden ja perinnebiotooppien hoidossa on EU:n osarahoittama maatalouden ympäristötuki. Maatalousylitarkastaja Sini Wallenius onkin jo kertonut teille bussimatalla ympäristötuen tarjoamista mahdollisuuksista.

Viljelijät ovat olleet aktiivisia perinnebiotooppien hoidossa. Vuoden 2009 lopussa hoitosopimuksia oli noin 24 000 hehtaarin alalla. Tavoite ohjelmakaudella 2007-2013 on saada 28 000 hehtaaria hoidetuksi ympäristötuen kannustamana. Hoitoa vaativia perinnebiotooppeja on vuonna 2000 tehdyn arvion mukaan kuitenkin noin 60 000 ha. Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden erityistukisopimukset on tehty noin 8500 hehtaarille. Tavoitteena tällä ohjelmakaudella olisi saada näiden sopimusten piiriin 10 000 hehtaaria.

Tavoitteen saavuttamisen vauhdittamiseksi perinnebiotooppien alkuraivauksen ja pienialaisten kohteiden hoidon tukea korotettiin tänä vuonna. Monimuotoisuutta edistetään myös luonnonhoitopeltojen tuella. Viime vuonna luonnonhoitopeltoja oli noin 130 000 hehtaaria ja tänä vuonna ennakkotietojen mukaan 160 000 hehtaaria. Myös kosteikko- ja suojavyöhykesopimukset lisäävät monimuotoisuutta.

On tärkeää muistaa, että nämä ympäristötuen mahdollisuudet eivät ole vain maatalousyrittäjien ulottuvilla. Myös yhdistykset voivat saada tukea perinnebiotooppien, luonnon ja maiseman monimuotoisuuden ja kosteikkojen hoitoon ns. Leader-toimintatavan kautta. Yhdistys voi tehdä omalle tai vuokraamalleen alueelle esimerkiksi perinnebiotooppisopimuksen ja sitoutua hoitamaan aluetta sopimuskauden ajan. Vielä toimijat eivät ole sankoin joukoin lähteneet tähän mukaan, mutta toivottavasti jatkossa entistä useampi yhdistys kiinnostuu luonnon hoidosta, kunhan tieto keinoista leviää.

Perinnebiotooppisopimuksen tekeminen osoittaa viljelijältä aitoa kiinnostusta luontoon ja halua tehdä työtä luonnon monimuotoisuuden parantamiseksi. Olen todella iloinen, että meillä on viljelijöitä, jotka ovat – kaiken muun työn ohella – sitoutuneet viisivuotisiin sopimuksiin luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi. Nämä viljelijät tekevät todella arvokasta työtä, jonka hedelmistä me kaikki saamme nauttia maaseudulla kulkiessamme. Siitä todella lämmin kiitos!

Ympäristötuen toimenpiteet ovat parantaneet monien eliölajien olosuhteita. Huhtikuussa julkaistun Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seurantatutkimuksen (MYTVAS 3) mukaan ympäristötuki on edistänyt maatalousluonnon monimuotoisuutta paikallisesti juuri perinnebiotooppien, kosteikkojen ja luonnonhoitopeltojen ansiosta. Linnut ovat hyötäneet melko laajamittaisesta kesannoinnista. Vuosina 2001-2009 maatalouslinnuston köyhtyminen on pysähtynyt ja osin kääntynyt suotuisampaan suuntaan: pelloilla ruokailevat metsälajit ja pihalajit ovat runsastuneet. Piennarkasviyhteisöt ovat lievästi köyhtyneet ja päiväperhoskannat lievästi vähentyneet.

MYTVAS 3 -väliraportissa ehdotetaan, että kaikille ympäristötuessa mukana oleville tiloille tulisi tehdä tilakohtainen ympäristöhoitosuunnitelma, jossa kartoitettaisiin tilan luontoarvot sekä merkittävimmät ympäristöriskit.

EU:n yhteinen maatalouspolitiikka uudistuu vuonna 2014. Muutosten valmistelua on jo tehty sekä jäsenmaissa että EU:ssa. Uudistuksesta on tarkoitus päättää vuoden 2012 lopulla. Uudistuksessa maaseutuluonnon monimuotoisuus nousee esille aikaisempaa voimakkaammin. Suomen mielestä ympäristötuki tarjoaa hyvän keinovalikoiman monimuotoisuuden edistämiseen jatkossakin. Tulevan rahoituskauden ympäristötuen valmistelussa on käytettävissä MYTVAS-seurantatutkimuksen tulosten lisäksi myös koko Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman väliarvioinnin tulokset. Suuri haaste on tuen entistä tarkempi kohdentaminen.

Tuen kohdentaminen on ajankohtaista uuden ympäristötukiohjelman laatimisen yhteydessä. Valtaosa, yli 80 %:a, viljelijöiden tekemistä 5-vuotisista ympäristötukisitoumuksista päättyy vuonna 2011. Nämä viljelijät voivat tehdä vuonna 2012 uuden ympäristötukisitoumuksen. Suomen tavoitteena onkin vanhan ohjelman jatkamisen sijasta, tehdä tuolloin uuden, nykyistä kohdennetumman ympäristötukiohjelman mukaiset, viisivuotiset ympäristötukisitoumukset. Tällä tavalla pystymme myös parhaiten vastaamaan tavoitteisiin, joita on asetettu mm. Valtioneuvoston Itämeriselonteossa.

Hyvät toimittajat,

Tämän retken tarkoituksena on tutustua maatalouden monimuotoisuuden lisäämiseen ja erityisesti perinnebiotooppeihin. Siitä syystä en tuo esiin perusteellisesti niitä

keinoja, joita maa- ja metsätalousministeriöllä on metsien monimuotoisuuden edistämiseksi. Muutama sana niistä on kuitenkin paikallaan.

Suomalaisissa metsissä monimuotoisuuden arvostaminen on nykyarkea. Rehevät lehtolaikut ja lähteiden ja purojen lähiympäristöt säästetään hakkuissa koskemattomina. Laho- ja säästöpuita jätetään metsään sitä uudistettaessa. Myös Metsähallitus ottaa liiketoimintaa harjoittaessaan huomioon luonnon monimuotoisuuden ja luonnon virkistyskäytön. Metsäalastamme on yli 13 % suojeltu tai rajoitetussa käytössä. Määrä on ehdotonta kärkeä Euroopassa. Suojeluohjelmien laajuus on merkittävä panostus luonnon monimuotoisuuden hyväksi.

Hallituksen uusiutuvan energian paketin toteutus on tehtävä niin, ettei hakkuutähteiden ja muun puun laaja hyödyntäminen köyhdytä metsäluontoa liikaa. Näitä vaikutuksia tutkitaan parhaillaan Metsäntutkimuslaitoksessa ja MMM:n osarahoittamassa Suomen ympäristökeskuksen tutkimuksessa. Juuri äskettäin on valmistunut Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion energiapuun korjuu- ja kasvatussuosituksat. Ne on laadittu yhteistyössä hallinnon, tutkijoiden ja sidosryhmien kanssa. Niissä annetaan suosituksia siitä, kuinka luonnon monimuotoisuus pitää ottaa huomioon energiapuun korjuussa ja kuinka monimuotoisuuden kannalta arvokkaita elinympäristöjä turvataan.

Lopuksi hyvät kuulijat,

Perinnebiotoopit kertovat meille historiastamme ja entisaikojen luonnosta. Niitä hoitamalla säilytämme kappaleen isovanhempiemme työtä. Perinnemaisemat ovat maiseman jalokiviä, joita on vaalittava. Ilman ihmisten toimia ne katoavat. On arvokasta, että Te, arvoisa Kaj Schauman tette työtä tämän historiallisen perinnön vaalimisessa. Kiitos, että olette ottaneet meidät vastaan ja voimme tutustua työhönne.